Direkte eller indirekte forhold mellem Autismespektrumforstyrrelse (ASF) og kriminalitet?

Af Camilla Kunz, psykolog, Ph.D.
PsykologCompagniet

Vermeiren, Jespers, og Moffitt publicerede i 2006 en oversigtsartikel om mentale problemer hos unge med en ungdomssanktion. I et afsnit fokuserede de på ASF og adfærdsproblemer. Deres første to sætninger i dette afsnit afspejler den nuværende situation yderst præcist:

> "The possible relationship between delinquency and autism spectrum disorders has become an issue of particular interest over the past years. Systematic research on this issue is almost nonexistent: scientific contributions are limited to case reports and theoretical opinions"
>
> (Vermeiren et al., 2006, side 344).

Endvidere angav forfatterne, at der i retslige foranstaltninger ofte ikke bliver testet for ASF. Forfatterne argumenterede på baggrund af den eksisterende litteratur for, at kriminalitet hos personer med ASF oftest udføres af personer, der er såkaldt højtfungerende, såsom personer med Aspergers syndrom. De pointerede endvidere, at personer med andre ASF-diagnoser, såsom infantil autisme, ikke besidder de nødvendige forudsætninger for at kunne planlægge kriminelle aktiviteter. Andre undersøgelser har ligeledes angivet, at det primært er personer med Aspergers syndrom, som er kendetegnet ved deres højere funktionsniveau, der begår kriminalitet (Mouridsen, Rich, Isager, og Nedergaard, 2007). En potentiel fejlkilde er, at denne hypotese ikke tager højde for de personer, der ender med at udvise reaktiv kriminel adfærd. Eksempler herpå er en person som udfører en lille forseelse, hvorefter politiet lægger hånd på personen, hvilket medfører, at personen udviser vold mod tjenestemand i funktion. Disse tilfælde kræver ikke evner til at planlægge kriminalitet, men kan stadig medføre at personen bliver anklaget og dømt for vold. Ligeledes tages der ikke højde for, at vold mod personale på døgninstitutioner, hvor mange med infantil autisme bor, sjældent medfører politianmeldelse og dom (Hejlskov Jørgensen og Pedersen, 2004). Derfor, argumenteres det af nærværende forfatter, at ASF, i visse tilfælde, kan være en direkte kilde til voldelig adfærd, især i situationer hvor adfærden forekommer som en reaktion på en ydre stimuli.

I forhold til kriminel adfærd argumenterede Palermo (2004) mod at antage gennemgribende udviklingsforstyrrelser som en egentlig risikofaktor for kriminel adfærd. Han argumenterede endvidere, at involveringen i kriminel adfærd varierede enormt indenfor autismespektret, hvilket også siden er blevet belyst af undersøgelser, blandt andet af Mouridsen og kollegaer (2007). Derfor, mener Palermo (2004), er det forkert at antage en direkte linje fra ASF til kriminel adfærd. Denne antagelse bliver støttet af andre forskere i antisocial og kriminel adfærd (Vermeiren et al., 2006). Vermeiren og kollegaer (2006) argumenterede, at der er stor prævalens af komorbiditet (dvs. sameksistens) i gruppen af kriminelle personer med ASF. Ofte, når der er kriminelle handlinger udført af personer med ASF, er disse personer også plaget af andre diagnoser. En ofte sameksisterende problematik er Attention-Deficit/Hyperactive Disoder (ADHD). De opstiller derfor en hypotese om, at der ikke nødvendigvis er et direkte forhold mellem ASF og kriminalitet, men at kriminaliteten bliver en konsekvens af kombinationen mellem ASF og ADHD. Dette forhold blev bekræftet af en undersøgelse udført af Anckarsater, Stahlberg, Larson et al (2006), som sammenlignede 113 personer med ASF-diagnoser (6 med autisme, 48 med Aspergers syndrom og 61 med atypisk autisme) med 148 personer med ADHD. Endvidere var der 47 personer som opfyldte kriterierne for både en ASF og ADHD diagnose. Anckarsater, Stahlberg, Larson et al. (2006) fandt, at personer med både en ASF og ADHD diagnose var mere aggressive, end hvis der kun var tale om en ASF diagnose. Denne kombination kan især lede til problemer med at forstå sociale relationer, og ADHD problematikken kan lede til, at disse situationer ender med impulsiv, grænseoverskridende adfærd, der kan lede til lovovertrædende adfærd.

Sammenfattende peger litteraturen på, at ved kriminel adfærd ses der ofte komorbiditet mellem ASF og ADHD karakteristika. Ligeledes synes litteraturen at vise, at det primært er personer med Aspergers syndrom, der begår kriminelle handlinger, der kræver nogen form for planlægning. Dog synes hypotesen om et direkte forhold mellem ASF og lovoverskridende handlinger at holde stik i situationer, hvor handlingen udføres som reaktion på ekstern stimuli. Når der tales om et direkte eller indirekte forhold mellem ASF og lovovertrædelser, synes det derfor vigtigt, at man gør sig klart, hvorvidt handlingen er instrumentel eller reaktionel, samt hvorvidt handlingen er overlagt eller spontan.

Hypotetisk model for forholdet mellem ASF og kriminalitet

På baggrund af antagelsen af potentiel komorbiditet og den sparsomme viden, der eksisterer om udviklingen af ASF og kriminel adfærd, har Pedersen udviklet en hypotetisk model for forholdet mellem de to instanser. Denne model er ikke tænkt at være endegyldig, men derimod et forsøg på visuelt at sammendrage vores viden og dernæst danne basis for yderligere hypoteser og forskning. Som det fremgår af Figur 1, har Pedersen også forsøgt at understrege vigtigheden af, at klinikere og forskere fokuserer på, hvordan vi kommer videre fra hvor vi er nu, både videns- og behandlingsmæssigt.

Modellen i Figur 1 er som sagt et forsøg på at samle trådene for, hvad vi ved om forholdet mellem ASF og kriminel adfærd. Den skal ses som et tidsperspektiv, hvor der først optræder ASF, hvor nogle har komorbiditet, oftest med ADHD og impulsivitet, og andre ikke har, og hvordan dette senere kan lede til involvering i kriminalitet rettet mod andre. Der gøres opmærksom på at forskningen stadig forsøger at finde frem til den egentlige neurologiske årsag til ASF (Bartley, 2006), og derfor er der endnu ikke inkluderet et led før ASF i modellen. Læseren påmindes om, at modellen kun er hypotetisk og stadig står for at blive empirisk testet.

ASF i sig selv eller i kombination med andre diagnoser leder hos nogle personer til nedsat ToM, EF og FFE. Dette forhøjer risikofaktorerne, der antages at være specifikke i forhold til kriminalitet hos personer med ASF, nemlig, at de er nemme at lokke, er socialt naive, misforstår andres handlinger/intentioner, og er stressfølsomme, hvilket kan lede til kriminelle handlinger, for eksempel at blive lokket til at holde vagt mens andre begår indbrud. Det formodes, at personer kun med ASF begår kriminalitet primært på grund af at deres særinteresser, så som ildspåsættelse eller at følge efter an-

Figur 1: Hypotetisk forhold mellem ASF og Kriminalitet

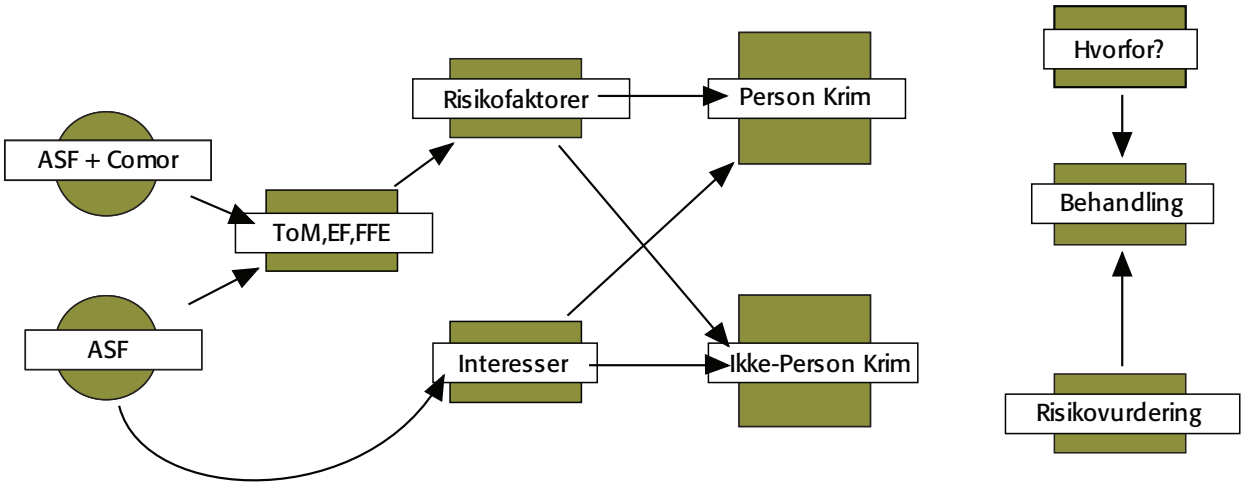

Note: ASF = Autistismespektrumforstyrrelse; Comor = komorbiditet med andre diagnoser, primært ADHD og impulsivitet; ToM = Theory of Mind, EF = eksekutive funktioner; FFE = fejlfortolkning af emotioner. risikofaktorer = nemt at lokke, social naivitet, misforstår andres handlinger/intentioner, sansefølsomhed, stressfølsomhed, relationskrav; Interesser = særinteresser; person krim = kriminelle adfærd mod personer; ikke-person krim = kriminelle adfærd ikke rettet mod personer.

dre (såkaldt 'stalking'), hvilket er i strid med loven i de fleste lande. Begge grupper (dvs. ASF med komorbiditet og kun ASF) risikerer derfor at begå kriminalitet som er person- eller ikke personrelateret (for eksempel den aggressive ASF og ADHD person, der er voldelig mod andre fordi han/hun misforstår andres tiltag til kontakt, og den ASF person, hvis særinteresse er ild). Det vurderes, at voldelige personer med ASF, uanset om der er tale om komorbiditet eller ej, oftest udviser reaktiv aggressivitet; det vil sige, at de er voldsomme på grund af andres adfærd, som de ofte misforstår. I evolutionær tankegang har det at reagere voldsomt beskyttet mennesket fra potentiel fare (se Duntley, 2005), og derved sikret det overlevelse. Man ved indenfor forskning omkring ADHD og conduct disorder (CD) at børn, der har problemer med at forstå andres handlinger og intentioner, ofte tolker disse som provokationer og efterfølgende selv reagerer negativt, ofte udtrykt ved aggressivitet eller fysisk vold (e.g. Rutter, Giller, & Hagell, 1998).

Det sidste led i modellen indikerer, at vi stadig ikke kender den egentlige årsag til, hvorfor personer med ASF begår kriminelle handlinger. Det er et vigtigt område at få belyst for dernæst at kunne fokusere på de to efterfølgende områder i modellen, nemlig hvad gør vi i form af intervention og behandling af disse personer for at undgå, at de kommer i konflikt med loven og for at sikre at de, hvis de gør, ikke oplever recidiv (dvs. begår ny kriminalitet efterfølgende)? I forlængelse heraf bør der forskes yderligere i risikovurdering af personer med ASF for fremtidig potentiel voldelig adfærd, således at behandling kan optimeres. Det vurderes, at de eksisterende risikoinstrumenter ikke er følsomme nok til at identificere personer med ASF, der er i risiko for recidiv. Derfor kan man risikere, at personer med ASF ikke får den behandling, de har behov for, for at kunne komme videre efter en eventuel voldelig episode.

Referencer

Anckarsater, H., Stahlberg, O., Larson, T. et al. (2006). The Impact of ADHD and Autism Spectrum Disorders on Temperament, Character, and Personality Development. *American Journal of Psychiatry, 163(7)*, 1239-1244.

Bartley, J. J. (2006). An Update on Autism: Science, Gender, and the Law. *Gender Medicine, 3(2)*, 73-78.

Duntley, J. D. (2005). Adaptations to Dangers from Humans. In D. M. Buss (ed.). *The Handbook of Evolutionary Psychology* (pp. 224-254). New York: Wiley & Sons.

Hejlskov Jørgensen, B. & Pedersen, L. (2004). Autismespektrumtilstande i en retslig kontekst – oversigt samt erfaringer fra klinisk praksis. *Autisme Bladet, 4*, 6-10.

Mouridsen, S. E., Rich, B., Isager, T., & Nedergaard, N. J. (2007). Pervasive Developmental Disoders and Criminal Behaviour – A case control study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 52(2)*, 196-205.

Palermo, M. T. (2004). Pervasive Developmental Disorders, Pscyhiatric Comorbidities, and the Law. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 48(1)*, 40-48.

Rutter, M., Giller, H. & Hagell, A. (1998). *Antisocial Behavior by Young People*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vermeiren, R., Jespers, I. & Moffitt, T. E. (2006). Mental Health Problems in Juvenile Justice Populations. *Child and Adolescent psychiatric Clinics of North America, 15*, 333-351.